

LA

av Henrik Valeur och Fredrik Fritzon

Los Angeles, LA, är en administrativt avgränsad stad, men samtidigt en region utan yttre gränser. Det är inte bara så att de urbana territorierna fortsätter långt ut i öknen och hela vägen ned till Mexiko, genom kommersiellt och kulturellt inflytande sträcker sig LA ut över hela jordklotet.

Genom de stora Flygflottiljerna, aerospace-fabrikerna och högteknologiska forskningscentra knutna till NASA expanderar staden också upp genom atmosfären och ut i rymden. Men på samma sätt som LA sträcker sig ut över hela världen är det också som om hela världen har dragit sig samman i LA.

Det enorma inflödet av immigranter har gjort LA till en av världens största urbana regioner. Det som 1870 var ett landområde med några spridda småstäder och en samlad befolkning på omkring 19 000 är idag en fullt urbaniserad region med över 15 miljoner invånare. Under de senaste drygt hundra åren har LA-regionen således genomgått fler och mer genomgripande historiska förändringar än många av världens så kallade historiska städer.

Idag är det mer än något annat TV-kommentatorer och kameravinklar som definierar – och omdefinierar LA's historia. Frikännandet av 4 LAPD-poliser från det videodokumenterade överfallet på Rodney King utlöste 1992 ett 80 timmars direktsänt upplopp. O.J. Simpson-fallet inleddes med nyhetsreportage med polisbilar som jagar O.J:s vita Bronco genom LA:s motorvägslandskap och fortsatte som en ändlös följetong från domare Lance Ito's rättsal.

De historier som medierna och Hollywood producerar, existerar idag vid sidan om de många historier som immigranterna tagit med sig.

Fram till 1970-talet var Los Angeles den amerikanska storstad som hade den mest homogena vita befolkningen. Idag är LA-regionen ett pussel av etniska minoriteter och i själva Los Angeles stad är majoriteten av invånarna nu latinamerikaner.

LA's rastlösa och omväxlande historia motsvarar en ny verklighet, där en händelse inte nödvändigtvis följer en annan, men där många olika och oberoende händelser kan utspela sig samtidigt i samma rum. Från sina vardagsrum kan invånarna i LA, via talkshows och TV-stationernas reportagehelikoptrar, följa händelserna i andra LA-världar. Autentiska drive-by's, lägenhetsbråk och personliga tragedier...fragment av simultana verkligheter som kan klippas ihop till egna upplevelser.

Som den antagligen mest filmade location i världen existerar LA minst lika mycket i vår föreställningsvärld som i den verkliga världen. Men det imaginära LA kan inte särskiljas från det verkliga LA. Föreställningarna om vad LA är har en enorm betydelse för kollektiva och individuella dispositioner som bestämmer vad LA blir.

Ett av de starkaste temata i föreställningen om LA är katastrofen. I fiktionens värld är det den mest använda scenen för beskrivningar av civilisationens undergång. Men med talrika strömavbrott, jordskalv och smogalarm kan det verka som om LA också i den verkliga världen befinner sig på randen av ett totalt sammanbrott. Samtidigt är det en av de etniskt mest sammansatta regionerna med några av de mest sociala olikheterna på jorden, som dessutom har varit utsatt för de blodigaste gängkrigen och de våldsammaste uploppen i västvärlden under den sista delen av 1900-talet. Tillsynes opåverkat av alla skrämselfbilder fortsätter denna månghövdade hydra inte desto mindre att växa.

Medan hundratals hemlösa lever i kartongbostäder på Skid Rows trottoarer betalar andra tusentals dollar för en skjorta i de exklusiva modebutikerna längst Rodeo Drive. Med en sammansättning av tredje världens storstadsslum och den västliga världens mest extravaganta lyx, med judiska affärsdistrikt och muslimska moskéer, svarta getton och latinamerikanska barrios, hippiekulturer och fanatiska sekter... är LA en av de mest heterogena urbana regionerna, och som sådan ett av de mest radikala demokratiska exempel världen har sett.

Administrativt är LA-regionen uppdelad i mer än 170 självständiga städer, men i det allmänna medvetandet är den snarare uppdelad i enklaver, som antingen är etniskt definierade som Koreatown, Chinatown och Little Tokyo, socialt definierade som slumområden, cop cities och kändisenklaver, livstilsdefinierade som outlaw-, yuppie- och gaysamhällen, militärt definierade av armén, flygvapnet och marinen, institutionellt definierade som universitet, fängelser och sjukhus, kulturellt och kommersiellt definierade som Disneyland, Paul Getty Center och Universal Studios ...

LA-regionen har inte något absolut centrum; Los Angeles Downtown konkurrerar om uppmärksamheten med Century City, Pasadena Downtown, Willshire Boulevard-korridoren, Long Beach Downtown, Fairfax-distriktet och många andra, mer eller mindre obestämbara centra. Det finns heller ingen ringväg; spridningen av den regionala biltrafiken förlöper via ett nätverk av freeways förbundna med transkontinentala highways och de regionala och internationella flygplatserna, lokalt kompletterade av ett mer finmaskigt nät av avenyer, boulevarder, vägar och gator. Vagnätet och luftkorridorerna kompletteras av otaliga andra och mindre kommunikationslinjer.

Genom de nya och utbyggda nätverksstrukturerna har invånarna i LA kunnat intensifiera relationerna med likasinnade på andra platser i regionen och i världen. Genom detta har de blivit oberoende av de grannar som de i alla fall inte har något gemensamt med. De lever tillsammans men de lever samtidigt i helt olika världar.

Som uttryck för en alltmer individualiserad verklighet är LA exponent för en utveckling som kan iakttas överallt i världen. Vi är inte berlinare splittrade mellan två verkligheter utan angelinos som lever i var sin och flera olika verkligheter samtidigt.

Nätverksstrukturerna understöds av ett polycentriskt urbant mönster med centra som inte bara har olika betydelse för olika befolkningsgrupper, men som också fortlöpande ändrar betydelse. De nya Silicon Valley-inspirerade teknopoler som växer upp kring de stora tekniska universiteterna, som Chatsworth – Canoga Park vid California State University Northridge, är exempel på helt nya urbana centra, medan medie- och underhållningsindustrins senaste flytt norrut från det nuvarande Century City till Burbank illustrerar hur snabbt etablerade centra kan skifta karaktär.

Bland filmbolagen i och omkring Burbank märks Universal Studios, Warner Bros. Studios och Disney Studios. Disneykoncernens koncernchef, Michael Eisner, tjänar cirka 200 miljoner dollar om året. En genomsnittlig amerikansk arbetare skulle behöva arbeta konstant fram till år 10 266 för att tjäna motsvarande hans årslön.

I hela USA har bemanningsföretaget Manpower Inc. nu fler anställda än General Motors. Med en alltmer mobil och fackligt oorganiserad arbetskraft har klasskampen ersatts av kortsiktiga individuella eller grupp-baserade intressekonflikter. Det har dock varken gjort skillnaden mellan rika och fattiga mindre eller jobbrekryteringen mindre diskriminerande: medan 78.4 % av alla lantbruksarbetarna är mexikanska kvinnor är 88.5 % av alla advokater vita män.

Den hastigt växande baksidan av arbetsmarknaden i LA visar sig som latinamerikanska dagsverkare i byggsektorn, som väntar på att bli upphämtade från Home Depots parkeringsplatser, som kvinnor som importerats från 3:e världens länder för att säljas som tjänstefolk till välmående hushåll, och som barnarbetare i de asiatiskt kontrollerade sweat shops i området omkring LA Downtown med det ironiska namnet Toy City.

LA's sociala geografi är i hög grad etniskt formad, men som begreppen black elite och white trash indikerar, är formerna inte alltid entydiga. Bland LA's många etniska befolkningsgrupper finns ryssarna, inklusive de judiska ryssarna, som har den högsta genomsnittliga hushållsinkomsten, men det är också den befolkningsgrupp som uppvisar de största ekonomiska skillnaderna. Ryssar födda i LA-regionen tjänar i genomsnitt dubbelt så mycket som inflyttade ryssar.

På 20-talet var Pomona bland de rikaste städerna i USA, men sedan 1970 har 1 % av invånarna blivit mördade och Pomona är idag ett av de fattigaste områdena med ett av de största antalet hemlösa i LA-regionen. Även om urban betyder kultiverad och det kanske inte är det man vill kalla Pomona, är staden inte desto mindre en integrerad del av den urbana regionen.

De utsträckta fruktplantagerna Steinbeck beskrev i Vredens druvor är för länge sedan jämnade med marken och avstyckningsmöjligheterna är därför numera företrädesvis lokaliserade till de mer otillgängliga bergen och ökenområdena. När dessa områden gradvis urbaniseras blir det vanligare för stadsborna att möta prärievarg, puma, pungråtta, räv, skunk, tvättbjörn och många andra arter, som anpassar sig till de nya områden där hushållsavfall är en väsentlig del i näringskedjan och istället för att skörda apelsiner, citroner och avokado i stora stängda plantager kan många nu plocka dom i sina egna trädgårdar. Fruktträden kompletteras av palmer, eukalyptus, akacia, kinesisk kamfer, cannabis och många andra exotiskt växter, som liksom större delen av befolkningen är importerad.

Medan LA-regionen är infiltrerad av en nästan allestädes närvarande natur finns inte många av de parker och torg som det spatserande borgerskapet skapade i de gamla storstäderna. Bortsett från The Boardwalk i Venice, där turister och gatuartister flockas, och gathörnen i East LA där många unga latinos hänger, är stadsrummen antingen privata, som de inhägnade gröna golfbanorna och de övervakade kontors- och hotelloobbyerna, eller så privatiseras de tillfälligt av personliga livvakter.

En del av LA's urbana verklighet är de överkliga underhållningsanläggningarna som Disneyland, Universal Studio Citywalk och Irvine Spectrum Center samt, naturligtvis, den yttersta LA-satelliten, Las Vegas. Dessa tematiserade miljöer knyter samman underhållning och upplevelser i nya kommersiella kretslopp, storyboardet som sekventiella episoder med förutbestämda handlingar.

Om de urbana underhållningsanläggningarna är simulerade städer så är LA's internationella flygplats LAX en virtuell metropol med en befolkning på över 60 000 000 passagerare, som tillsammans med flygplatserna i Ontario, Van Nuys och Palmdale utgör Los Angeles World Airports, som förbinder nätverksregionen med andra globala knutpunkter. Transportfirmornas fraktterminaler och flygbolagens passagerarterminaler är stadsdelar i en metropol som i den fysiska världen bara täcker en försvinnande liten del av regionens samlade yta. Men den beskedliga fysiska utsträckningen motsvaras av en imponerande ekonomisk effekt. 400 000 arbetstillfällen är direkt eller indirekt avhängiga av LAX, som har en budget på 282 miljoner dollar, men som bidrar med 61 miljarder dollar till den samlade regionala ekonomin.

Medan några städers identitet definieras genom film, som Beverly Hills där Brandon, Brenda, Donna, Dylan, Kelly och Steve bor, omdefinieras andra städers identitet av filmstjärnornas agerande i den verkliga världen, som i Newport Beach som ändrade image från fiskeby till en kändisenklav efter att John Wayne flyttade dit. På samma sätt uppfinner och fabricerar nya städer nya identiteter. Vid OS 1984 i LA var en av de vinstrikaste trupperna inte en nation, men däremot deltagarna från Mission Viejo. Om man väljer att köpa hus i Mission Viejo eller i t.ex. West Hollywood, också känt som gaytown, där majoriteten av kommunfullmäktiges ledamöter är homosexuella, är det inte så mycket en investering i egendom som en investering i en bestämd livsstil. Den här typen av investeringar handlar alltså mindre om byggnadens skick än om lokalområdets image. Resultatet är fler och fler NIMBY- (not in my back yard) rörelser, lokala medborgargrupper som med politiska medel aggressivt bekämpar avvikande inflyttare och avstyckning av sina territorier.

Motviljan mot nya bygglov i ens eget lokalområde och mot socialt eller som det kallas socialistiskt bostadsbyggande generellt, medverkar till att pressa upp fastighetspriserna, vilket skapar både fler hemlösa och fler trångbodda i de billigare bostadskvarteren. Tillsammans med arbetstillfällenas spridning till rikare stadsdelar skapar det en snedfördelning i den redan obalanserade jobb-bostadsbalansen och som en konsekvens av detta spenderar den genomsnittliga invånaren i LA betydligt mer tid i bilen på de överfyllda motorvägarna än på semester. Varje dag försvinner 1 800 000 arbetstimmar i trafiken och även om många verksamheter inför mer flexibla kontorstider och skiftarbete för att undgå den värsta rusningstrafiken, är de tidsmässiga avstånden ändå en konkret och väsentlig orsak till att byta bostad.

I motsättning till den populära bilden av expressiva och blandade stilarter och bortsett från diverse alternativa boformer, som campare i Watts och lägenhetskomples i West Hollywood, är den största delen av bostäderna i LA extremt likartade. Den avspeglar en marknad anpassad till en befolkning som i genomsnitt byter bostad vart sjätte år och som, för att känna sig hemma, efterfrågar identiska omgivningar på de platser där de bosätter sig.

Den ännu inte realiserade förortsstaden Newhall Ranch är designad som den vita medelklassens nya tillflyktsort. Det nya Chinatown omkring Monterey Park är det första större förortsområdet i USA med övervägande asiatisk befolkning. I den gamla vita förorten Ladera Hights bor nu den välutbildade och välmående svarta eliten. Trots stora inbördes sociala och kulturella skillnader är det frågan om i stort sätt identiska bebyggelser, som säljs med föreställningen om en säker och trygg tillvaro, och det är tillsynes den enda föreställningen som är i omlopp. Som iscensättare av denna föreställning gör developers vad de kan för att man inte ska känna sig främmande. I gengäld blir det varje gång man rör sig utanför sin egen värld desto klarare att vi alla är främlingar.

Simi Valley, Santa Clarita och Thousand Oaks är bland de säkraste städerna i USA. De är s.k. Cop Cities med ovanligt många invånare i lag och ordningsbranchen. Omkring 80 % av polisstyrkan i Los Angeles stad bor utanför stadens gränser. De använder motorvägarna till och från arbetet, men motorvägarnas funktion är inte bara att binda samman regionen.

Freeway-nätet ger också invånarna fri passage genom främmande och möjligtvis fientligt territorium. Därmed håller det också olika befolkningsgrupper åtskilda.

De flesta invånarna upplever LA från motorvägen, men i det starka californiska solljuset verkar de urbana landskapen ofta överexponerade och kontrastlösa. I nattens elektriska mörker blir de däremot till en flytande ström av neonreklam och digitala reklamspots, vita och röda billyktor, projektobelysta billboards och trafiktavlor, ljusfält som tänds och släcks, flackande ljuskäglor från polishelikoptrar...

Till denna fluktuerande visuella bild knyter sig ljudbilden av ett modernt Babylon. I LA's skolor talas 86 olika språk, administrationen använder sig av ett ovanligt stort antal tolkar och medan ca hälften av regionens invånare bara talar engelska så talar en tredjedel inte, eller inte särskilt bra, engelska. Medan språkförbistringen skapar stora byråkratiska svårigheter skapar den på gatuplanet nya och ofta sofistikerade uttrycksmöjligheter, vilket bl.a. kommer till uttryck i form av codeswitching, dvs. skiftande användning av två olika språk, som de tvåspråkiga asiatiska och latinamerikanska gatugängen använder och i den slang som via gangsta rap och filmer som *Boyz n the Hood* utsänds från de svarta gettona och som några språkforskare menar är början till ett helt nytt språk.

LA's mest beryktade svarta getto är South Central, som de två mest beryktade gängen, The Bloods och The Crips, har delat upp mellan sig. Men även om banden efter upploppen 1992 ingick en vapenvila som fortfarande gäller har den samlade gängkriminaliteten i LA-regionen inte avtagit väsentligt. Den har istället spritt sig så att den inte längre påverkar de socialt värst belastade no-go zonerna. Andra gäng, som Vatos Locos i East LA, the El Salvador Gang vid MacArthur Park och Barrio Van Nuys Gang verkar vid sidan av asiatiska gäng med obskyra förbindelser till kriminella organisationer från sina hemländer, MC-klubbar och extrema högerorienterad grupperingar. Karaktäristiskt för dessa och många andra stamliknande formationer är, att de organiserar sig i regionala eller globala nätverk, som ger dem tillräcklig volym för att existera oavhängigt av det omedelbart omgivande samhället.

Stambildningarna och de dramatiska bekämpningsmetoderna, inklusive godtyckliga razzior, massarresteringar och generella utgångsförbud, som LAPD använder som vapen mot gängbrottslighet, avspeglar samtidigt en mer utbredd kamp om de urbana territorierna. Det är en kamp som dessutom involverar den enorma fastighetsbranschen och de många och vitt förgrenade gräsrotsrörelserna. Men ingenstans är den urbana militariseringen tydligare än i de s.k. gated communities, som patrulleras av privata och ofta beväpnade vaktstyrkor. Förutom de mest kända som Bel Air i Beverly Hills och Rolling Hills Estate vid Palos Verdes, båda med genomsnittliga inkomster som är bland de högsta i världen, finns det åtskilliga andra inhägnade samhällen i den västliga delen av San Fernando Valley och längst den sydliga kuststräckningen i Orange County.

Några getton konsoliderar sin specificitet, som det gamla Chinatown som nu är mer kinesiskt än någon stad i Kina. Andra byter plötsligt karaktär, som Maywood, där 80 % av invånarna 1965 var vita, men där över 90 % idag är latinos. Andra städer är istället extremt hybrida, som Carson och Gardena som är bland de mest etniskt blandade städerna i världen.

I Little Phnom Phen bor idag ca 50 000 människor som i ett tidigare liv var bönder i Kambodja. I motsättning till många andra etniska enkalver finns det ännu inte någon skylt som visar vägen dit, men när den kommer är det inte bara för att markera en ny turistattraktion. Istället är det en naturlig konsekvens av det faktum att LA inte är en smältdegel vari de olika befolkningsgrupperna assimileras eller integreras, men en miljö som utvecklar sig genom olikhet.

Olikheter finns överallt i världen, men på få ställen är de så synliga som i LA. Därigenom är LA ett autentiskt uttryck för den värld vi lever i.